

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра філософії
Навчальний рік 2022-2023

СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

„ЗАГАЛЬНА СОЦІОЛОГІЯ”
(назва навчальної дисципліни)

Нормативний чи вибірковий освітній компонент: нормативний

Форма здобуття освіти: _____ заочна _____
(очна; заочна; дистанційна)

Галузь знань _____ 23 „Соціальна робота” _____
(шифр і назва галузі знань)

Спеціальність _____ 231 „Соціальна робота” _____
(шифр і назва спеціальності)

Спеціалізація (за наявності) _____

Освітньо-професійна програма (освітньо-наукова програма) «Соціальна робота»

Першого бакалаврського рівня вищої освіти

Курс 1

Силабус навчальної дисципліни
розглянуто на засіданні кафедри
філософії

Протокол від
“26” серпня 2022 року №1

Завідувачка кафедри

_____ К.І. Карпенко
(підпис) (прізвище та ініціали)

“26” серпня 2022 року

Схвалено методичною комісією
ХНМУ з проблем загальної та
передфахової підготовки
(назва)

Протокол від
“31” серпня 2022 року №1

Голова

_____ О.Ю. Вовк
(підпис) (прізвище та ініціали)

“31” серпня 2022 року

РОЗРОБНИКИ СИЛАБУСУ:

Марущенко Олег Анатолійович, доцент кафедри філософії, доцент, кандидат соціологічних наук.

Федоренко Ольга Олександрівна, старший викладач кафедри філософії, кандидат соціологічних наук.

ДАНІ ПРО ВИКЛАДАЧІВ, ЩО ВИКЛАДАЮТЬ ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

1) Прізвище, ім'я, по батькові, посада, вчене звання, науковий ступінь:
Марущенко Олег Анатолійович – доцент кафедри філософії, кандидат соціологічних наук, доцент.

Професійні інтереси: соціологічні дослідження, соціально-емоційне навчання, гендерні студії, сучасні методики викладання соціо-гуманітарних дисциплін.

Посилання на профайл викладача:

<http://distance.knmu.edu.ua/user/profile.php?id=8581>

Контактний телефон: +380991654389

Корпоративна пошта викладача: oa.marushchenko@knmu.edu.ua

Консультації очні:

відповідно до графіку відпрацювань на кафедрі (за попередньою домовленістю);

Консультації онлайн:

на одній з платформ: Moodle, ZOOM, Google Meet, згідно з графіком.

Локація кафедри:

м. Харків, пр. Науки, 4, 3 поверх, к. 116, роб. тел. (057) 707-73-38, електронна пошта: kaf.5med.filosofii@knmu.edu.ua

2) Прізвище, ім'я, по батькові, посада, вчене звання, науковий ступінь:
Федоренко Ольга Олександрівна, асистентка кафедри філософії, кандидат соціологічних наук.

Професійні інтереси: соціологія, філософія, соціальна філософія

<http://distance.knmu.edu.ua/user/profile.php?id=16747>

<https://orcid.org/0000-0001-7373-2200>

Контактний телефон: +380956945761

Корпоративна пошта викладача: oo.protsenko@knmu.edu.ua

Консультації очні:

відповідно до графіку відпрацювань на кафедрі (за попередньою домовленістю);

Консультації онлайн:

на одній з платформ: Moodle, ZOOM, Google Meet, згідно з графіком.

Локація кафедри:

м. Харків, пр. Науки, 4, 3 поверх, к. 116, роб. тел. (057) 707-73-38, електронна пошта: kaf.5med.filosofii@knmu.edu.ua

ВСТУП

Силабус освітнього компоненту «Загальна соціологія» складений відповідно до Освітньо-професійної програми (далі – ОПП), «Соціальна робота» та Стандарту вищої освіти України (далі – Стандарт), перший (бакалаврський) рівень, галузі знань 23 «Соціальна робота», спеціальність: 231 «Соціальна робота» (ОКР «Бакалавр»).

Опис освітнього компоненту (анотація). Дисципліна «Загальна соціологія» формує найбільш базові уявлення про суспільство, принципи побудови соціальних зв'язків, закономірності функціонування різних соціальних інститутів. Вивчення дисципліни «Загальна соціологія» сприятиме кращому розумінню ролі та місця людини у суспільстві, зокрема особливостей соціалізації особистості, системи соціальних статусів та ролей.

Силабус упорядкований із застосуванням сучасних принципів організації освітнього процесу вищої школи для створення світоглядного та методологічного підґрунтя для критичного та системного вивчення специфіки соціальної роботи.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є принципи соціального пізнання дійсності, основні методологічні засади соціологічного аналізу суспільства як цілісної соціальної системи, механізмів його функціонування та розвитку, суті соціальних зв'язків та взаємодій.

Міждисциплінарні зв'язки. Освітній компонент «Загальна соціологія» має зв'язки з такими дисциплінами, як «Філософія», «Соціальна філософія», «Етика».

Пререквізити. Вивчення дисципліни передбачає попереднє засвоєння предметів, які дають базові уявлення про суспільство та його закономірності.

Постреквізити. Вивчення дисципліни допомагає у майбутньому засвоїти такі дисципліни як «Соціологія медицини», «Етичні проблеми в медицині», «Соціальна нерівність та дискримінація у суспільстві». Основні положення навчальної дисципліни мають застосовуватися при вивченні фахових дисциплін з соціальної роботи.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

1.1. Мета вивчення освітнього компоненту: ввести студентів у простір соціального пізнання, сформувані поглиблене уявлення про соціальну реальність, охарактеризувавши соціальні явища і процеси в контексті цілісного уявлення про суспільство, проінтерпретувати людську поведінку під соціологічним кутом зору.

1.2. Основні завдання вивчення навчальної дисципліни:

- допомогти студентам скласти чітке уявлення про соціологічні підходи та методи аналізу соціальної реальності;

- ознайомити студентів з понятійно-категоріальним апаратом і з основними дефініціями та концепціями загальної соціології;
- сформулювати цілісне уявлення про суспільство та закономірності його функціонування;
- показати процес і механізми формування особистості, вписаної у суспільний контекст;
- розкрити специфіку загальної соціології та її значущість для вивчення сутності майбутньої соціальної роботи.

1.3. Компетентності та результати навчання:

1.3.1 Згідно з вимогами стандарту, освітній компонент забезпечує набуття студентами таких компетентностей:

інтегральна: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

загальні:

Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Здатність планувати та управляти часом.

Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

спеціальні (фахові, предметні):

Здатність прогнозувати перебіг різних соціальних процесів.

Здатність до аналізу соціально-психологічних явищ, процесів становлення, розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади.

Здатність застосовувати сучасні експериментальні методи роботи з соціальними об'єктами в польових і лабораторних умовах.

Здатність оцінювати соціальні проблеми, потреби, особливості та ресурси клієнтів.

1.3.2. Вивчення освітнього компоненту забезпечує набуття студентами наступних програмних результатів навчання:

ПРН 1. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування професійних і встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між соціальними подіями та явищами.

ПРН 4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу соціальної проблеми.

ПРН 8. Критично аналізувати й оцінювати чинну соціальну політику країни, соціально-політичні процеси на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях.

ПРН 10. Аналізувати соціально-психологічні процеси в малих та великих групах.

ПРН 21. Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень.

1.3.3. Вивчення освітнього компоненту забезпечує набуття студентами наступних соціальних навичок (Soft skills):

Критичне мислення.

Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

Здатність висловлювати та відстоювати власну позицію.

Створення презентацій.

Формування свідомої та активної громадянської позиції.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика освітнього компоненту	
		заочна форма навчання	
Кількість кредитів: 4,5	Напрямок підготовки: <u>23 «Соціальна робота»</u> (шифр і назва)	Нормативна – ОК8	
Загальна кількість годин: 135	Спеціальність: <u>231 «Соціальна робота»</u> (шифр і назва)	Рік підготовки:	
		1-й	–
		Семестр	
		1-й	–
Годин навчання: аудиторних – 18 самостійної роботи студента – 117	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <u>бакалавр</u>	Лекції	
		4 год.	–
		Практичні	
		14 год.	–
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
117 год.	–		
Індивідуальні завдання:			
–			
Вид контролю:			
диференційований залік			

2.1 Опис освітнього компоненту

2.2.1 Лекції

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Види лекцій
<i>Тема 1.</i>	Соціологія як наука про суспільство	1	Вступна лекція
<i>Тема 2.</i>	Суспільство та його структура	0,5	Тематична
<i>Тема 3.</i>	Проблема соціальної нерівності і соціальна стратифікація. Маргінальність у суспільстві	0,25	Тематична
<i>Тема 4.</i>	Феномен соціальної мобільності	0,25	Тематична
<i>Тема 5.</i>	Соціологічна концепція особистості	0,5	Тематична
<i>Тема 6.</i>	Особистість та її соціалізація	0,5	Тематична
<i>Тема 7.</i>	Культура як об'єкт соціології	0,5	Тематична
<i>Тема 8.</i>	Соціальна поведінка особистості. Девіація та її сутність	0,5	Тематична, підсумкова
	Всього годин	4	

2.2.2 Практичні заняття

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
<i>Тема 1</i>	Соціологія як наука про суспільство	2	Розповідь, пояснення, індуктивний	Усне опитування (індивідуальне і фронтальне)
<i>Тема 2</i>	Суспільство та його структура	2	Презентація, ілюстрація	Усне опитування (індивідуальне і фронтальне)
<i>Тема 3</i>	Проблема соціальної нерівності і соціальна стратифікація. Маргінальність у суспільстві	1	Презентація, ілюстрація	Усне опитування (індивідуальне і фронтальне)
<i>Тема 4</i>	Феномен соціальної мобільності	1	Презентація, ілюстрація	Усне опитування (індивідуальне і фронтальне)
<i>Тема 5</i>	Особистість та її соціалізація	1	Розповідь, пояснення, дедуктивний	Усне опитування (індивідуальне і фронтальне)
<i>Тема 6</i>	Культура як об'єкт соціології	2	Розповідь, пояснення, ілюстрація	Усне опитування (індивідуальне)

				і фронтальне)
<i>Тема 7</i>	Соціальна поведінка особистості. Девіація та її сутність	1	Розповідь, пояснення, дедуктивний	Анотації, Тестовий контроль
<i>Тема 8</i>	Сім'я та шлюб у сучасному світі	2	Аналітико-синтетичний, дедуктивний	Усне опитування (індивідуальне і фронтальне) Реферат
<i>Тема 9</i>	Сфери медицини і соціальної роботи як об'єкти соціологічного аналізу	2	Презентація, Аналітико-синтетичний, частково-пошуковий	Тестовий контроль, Залік диференційований
	Всього годин	14		

2.2.3. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
<i>Тема 1</i>	Соціологія як наука про суспільство	9	Проблемний, частково-пошуковий, дослідницький	Тестовий контроль
<i>Тема 2</i>	Конкретно-соціологічні дослідження: сутність та методика	18	Проблемний, частково-пошуковий, дослідницький	Тестовий контроль
<i>Тема 3</i>	Суспільство та його структура	9	Проблемний, частково-пошуковий	Тестовий контроль
<i>Тема 4</i>	Проблема соціальної нерівності і соціальна стратифікація. Маргінальність у суспільстві	9	Проблемний, частково-пошуковий	Стенова доповідь, Тестовий контроль
<i>Тема 5</i>	Феномен соціальної мобільності	9	Проблемний, частково-пошуковий	Тестовий контроль
<i>Тема 6</i>	Соціологічна концепція особистості	9	Проблемний, частково-пошуковий	Тестовий контроль

Тема 7	Особистість та її соціалізація	9	Проблемний, частково-пошуковий	Творчі завдання, Тестовий контроль
Тема 8	Культура як об'єкт соціології	9	Частково-пошуковий, дослідницький	Творчі завдання, Тестовий контроль
Тема 9	Соціальна поведінка особистості. Девіація та її сутність	9	Проблемний, частково-пошуковий	Анотації, Тестовий контроль
Тема 10	Конфлікти як соціальне явище	9	Проблемний, дослідницький	Тестовий контроль, Портфоліо
Тема 11	Сім'я та шлюб у сучасному світі	9	Частково-пошуковий, дослідницький	Тестовий контроль, Реферат
Тема 12	Сфери медицини і соціальної роботи як об'єкти соціологічного аналізу	9	Проблемний, частково-пошуковий	Доповідь, Тестовий контроль, диференційований залік
	Всього годин	117		

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

3.1. Оцінювання успішності навчальної діяльності здобувачів освіти проводиться відповідно до чинної Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти в Харківському національному медичному університеті затвердженої наказом ХНМУ від 21.08.2021 № 181.

Контроль поточної навчальної діяльності здійснюється викладачем академічної групи на кожному практичному занятті відповідно до нижчезазначених видів діяльності з використанням певних критеріїв оцінювання:

1. УСНА ВІДПОВІДЬ:

“відмінно” ставиться за повну, вичерпну відповідь на основні питання, а також на додаткові питання викладача. При цьому студент повинен продемонструвати глибоке знання основного теоретичного матеріалу з дисципліни, вміння логічно і творчо мислити, аргументувати основні положення, вдало ілюструвати їх прикладами із життя або художньої літератури, продемонструвати вміння відстоювати власну точку зору при розв'язанні задач, проблемних ситуацій, спираючись при цьому на добре володіння основною термінологією дисципліни.

“добре” загалом залишаються ті ж вимоги, що й для оцінки **“відмінно”**, при недостатньо повній відповіді на деякі питання.

“задовільно” виставляється, якщо студент засвоїв основні положення курсу, володіє необхідним мінімумом понять, може використати їх при розв'язанні задач. При цьому можливі нечіткі відповіді на деякі основні і додаткові питання, а також репродуктивність мислення.

“незадовільно” ставиться тоді, коли не виконуються названі вище вимоги.

2. ПРЕЗЕНТАЦІЯ ДОПОВІДІ (РЕФЕРАТУ) В АУДИТОРІЇ:

“відмінно” ставиться за вміння чітко, зрозуміло донести основні положення проблеми в межах наданого для цього часу (7-10 хвилин), за відповіді на запитання аудиторії, за вміння володіти її увагою, а також за емоційно натхнений контекст доповіді і належне технічне оформлення реферату відповідно до вимог наукових праць.

“добре” ставиться при виконанні вище визначених умов, але при недостатньо повному виконанні їх обсягів.

“задовільно” ставиться, якщо студент демонструє виключно репродуктивний підхід до викладання проблеми без елементів творчості, без належного оформлення тексту реферату.

“незадовільно” ставиться у тому випадку, коли студент не в змозі презентувати реферат, не володіє матеріалом, який у ньому викладений, а також у тому випадку, якщо реферат взагалі не підготовлений.

3. СТЕНДОВА ВІДПОВІДЬ:

“відмінно” ставиться за повну, вичерпну відповідь на поставлене питання, коли студент має продемонструвати не тільки глибоке знання основного теоретичного матеріалу з дисципліни, а і вміння логічно і творчо мислити, аргументувати основні положення, спираючись при цьому на добре володіння основною термінологією дисципліни.

“добре” - загалом залишаються ті ж вимоги, що й для оцінки **“відмінно”** при недостатньо повній або вірній відповіді на питання.

“задовільно” виставляється, якщо відповідь є нечіткою, недостатньо аргументованою, неповною або у більшій мірі невірною.

“незадовільно” ставиться тоді, коли відповідь відсутня або є невірною.

4. АКТИВНІСТЬ НА ПРАКТИЧНОМУ ЗАНЯТТІ:

Оцінюється заохочувальними балами відповідно до участі у обговоренні питань, а також з урахуванням якості наданих відповідей.

5. САМОСТІЙНА ПОЗААУДИТОРНА РОБОТА оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті з урахуванням виконання наступних вимог:

- додатково підготовлена інформація з теми заняття вдома;
- здійснено знайомство з першоджерелами;
- здійснено рецензування джерел (анотації);
- підготовка презентаційних матеріалів;
- робота з нормативними джерелами;
- портфоліо;

- підготовка есе;
- виконання творчих завдань.

Під час оцінювання засвоєння кожної навчальної теми дисципліни та підсумкового заняття (ПЗ) студенту виставляється оцінка за національною 4-бальною шкалою.

Перерахунок середньої оцінки за поточний контроль у багатобальну шкалу здійснюється відповідно до табл. 1.

Табл. 1. Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу (для дисциплін, що завершуються диференційованим заліком):

4-бальна шкала	120-бальна шкала	4-бальна шкала	120-бальна шкала
5	120	3.91-3,94	94
4.95-4,99	119	3.87-3,9	93
4.91-4,94	118	3.83- 3,86	92
4.87-4,9	117	3.79- 3,82	91
4.83-4,86	116	3.74-3,78	90
4.79-4,82	115	3.7- 3,73	89
4.75-4,78	114	3.66- 3,69	88
4.7-4,74	113	3.62- 3,65	87
4.66-4,69	112	3.58-3,61	86
4.62-4,65	111	3.54- 3,57	85
4.58-4,61	110	3.49- 3,53	84
4.54-4,57	109	3.45-3,48	83
4.5-4,53	108	3.41-3,44	82
4.45-4,49	107	3.37-3,4	81
4.41-4,44	106	3.33- 3,36	80
4.37-4,4	105	3.29-3,32	79
4.33-4,36	104	3.25-3,28	78
4.29-4,32	103	3.21-3,24	77
4.25- 4,28	102	3.18-3,2	76
4.2- 4,24	101	3.15- 3,17	75
4.16- 4,19	100	3.13- 3,14	74
4.12- 4,15	99	3.1- 3,12	73
4.08- 4,11	98	3.07- 3,09	72
4.04- 4,07	97	3.04-3,06	71
3.99-4,03	96	3.0-3,03	70
3.95- 3,98	95	Менше 3	Недостатньо

Диференційований залік проводиться викладачем на останньому занятті з дисципліни. Диференційований залік передбачає оцінювання відповідей на 5 запитань, кожне з яких оцінюється від 10 до 16 балів. Загальна сума балів, яку можливо отримати під час диференційованого заліку, коливається від 50 до 80. Оцінювання під час диференційованого заліку відбувається згідно табл. 7.

Табл. 7. Оцінювання теоретичних знань та практичних навичок.

Кількість	«5»	«4»	«3»	Відповідь за білетами, які	За кожну відповідь
-----------	-----	-----	-----	----------------------------	--------------------

питань				включають теоретичну та практичну дисципліни частини	студент одержує від 10 до 16 балів, що відповідає: «5» - 16 балів; «4» - 13 балів; «3» - 10 балів.
1	16	13	10		
2	16	13	10		
3	16	13	10		
4	16	13	10		
5	16	13	10		
	80	65	50		

Оцінка з дисципліни є сума балів за ПНД та ДЗ у балах: від 120 (мінімальна) до 200 (максимальна). Відповідність оцінок за 200 бальною шкалою, чотирибальною (національною) шкалою та шкалою ЄCTS наведена у таблиці 3.

3.2. Питання до заліку:

1. Особливості соціології, її об'єкту, предмету та функцій.
2. Історичні тенденції розвитку соціологічного знання, його специфіка.
3. Основні методологічні підходи к поясненню суспільства – макросоціологія і мікросоціологія.
4. Місце соціології в системі суспільних і гуманітарних наук.
5. Зміст і призначення, різновиди конкретно-соціологічних досліджень.
6. Програма соціологічного дослідження та два її розділи: методологічний і процедурний.
7. Методи збору соціологічної інформації – спостереження, аналіз документів, соціальний експеримент, опитування. Різновиди опитування.
8. Вимоги до соціологічної анкети, її структура, класифікація запитань (змістовних і функціональних) у соціологічній анкеті. Шкали у соціологічній анкеті.
9. Суспільство як об'єкт соціологічного аналізу. Ознаки суспільства.
10. Соціальні групи: сутність і класифікація.
11. Соціальні інститути: функції, структура, види. Феномен інституціоналізації.
12. Взаємозв'язок соціальних груп і соціальних інститутів.
13. Типи стратифікаційних структур (рабовласницька, кастова, станова, класова). Теорії соціальної стратифікації (К. Маркс, М. Вебер та інші).
14. Поняття соціального статусу. Вроджені, приписані та набуті статуси.
15. Поняття соціальної ролі. Соціальні норми, що визначають параметри рольової поведінки. Моральні, релігійні, юридичні, традиційні норми.
16. Маргінальність як соціальне явище: сутність і причини.
17. Сутність соціальної мобільності, її канали і динаміка. Горизонтальна і вертикальна, висхідна і низхідна, індивідуальна та колективна соціальна мобільність.
18. Інтрагенераційна та інтергенераційна мобільність у сучасному суспільстві.
19. Особистість як об'єкт соціологічного аналізу. Завдання соціології щодо вивчення особистості.

20. Співвідношення понять “людина”, “індивід”, “особистість”, “індивідуальність”. Структури особистості: біологічна, психологічна, соціальна.
21. Особа як система соціальних статусів та ролей. Визначення соціальної ролі. Рольовий набір. Рольовий конфлікт.
22. Типологія особистості. Ідеальний, модальний, базисний типи особистості. Співвідношення ідеального, нормативного і реального типів.
23. Соціалізація особистості. Культура як вагомий чинник соціалізації особи.
24. Агенти соціалізації та їх роль у формуванні особистості. Відмінності у соціалізації дітей та дорослих. Ресоціалізація та десоціалізація особистості.
25. Психоаналітична концепція З. Фрейда. Трьохелементна теорія „дзеркального Я” Ч. Кулі. Теорія соціальної інтеракції Дж. Міда та стадії соціалізації. Теорії когнітивного розвитку особи Ж. Піаже. Теорія соціалізації Л. Колберга.
26. Поняття культури в соціології. Культура як соціальний феномен.
27. Основні елементи культури: мова, цінності, соціальні норми, складні зразки поведінки, символи. Матеріальна і духовна культура.
28. Форми культури: елітарна, народна, масова, екранна (віртуальна). Види культури: загальнолюдська культура, домінуюча суперкультура, субкультура, контркультура, девіантна культура, особистісна культура.
29. Етноцентризм, ксеноцентризм, культурний релятивізм.
30. Субкультура, її форми та складові. Різновиди субкультур. Сучасні молодіжні субкультури.
31. Специфіка соціальної поведінки. Соціальні норми як регулятор соціальної поведінки. Соціальний контроль як механізм соціальної регуляції поведінки.
32. Конформізм і девіація. Три компоненти девіації. Основні підходи до аналізу причин девіантної поведінки.
33. Біологічні концепції девіації Ч. Ломброзо, У. Шелдона. Психологічна теорія девіантної поведінки З. Фрейда. Культурологічна теорія Селліна і Міллера.
34. Соціологічні теорії девіації. Теорія аномії Е. Дюркгейма. Теорія стигматизації Г. Беккера. Концепція Р. Мертона про типи девіантної поведінки.
35. Основні види та форми девіантної поведінки.
36. Фактори ризику девіантної поведінки: біологічні, психологічні, соціально-економічні, соціально-педагогічні та соціально-культурні.
37. Соціологія конфлікту як галузь соціологічної науки. Соціологічні пояснення природи конфлікту: Г. Зіммель, К. Маркс, Р. Даррендорф, Л. Козер, Д. Белл, Т. Парсонс.
38. Конфлікт як соціальне явище. Соціальні фактори, що стимулюють конфлікти. Види соціального конфлікту. Структура конфлікту. Стадії конфлікту, його об’єкт і предмет. Учасники конфлікту та їх ролі в ньому.
39. „Сім’я” і „шлюб”: сутнісне розмежування двох понять. Мікро- і макрорівні дослідження сім’ї.
40. Різновиди сім’ї і шлюбу. Періоди існування сім’ї (сімейний цикл).

41. Соціальні функції сім'ї. Сім'я як соціальна цінність.
42. Особливості сім'ї та шлюбу у сучасному суспільстві, її соціальні проблеми, соціальна політика підтримки сім'ї.
43. Основний фокус вивчення сфер медицини та соціальної роботи соціологією.
44. Соціологічне значення понять «здоров'я», «хвороба», «спосіб життя» і «якість життя».
45. Основні соціальні причини захворювань. Соціальні фактори захворювань.

3.3. Контрольні питання:

1. Особливості соціології, її об'єкту, предмету та функцій.
2. Історичні тенденції розвитку соціологічного знання, його специфіка.
3. Структура соціологічного знання: загальна соціологія, спеціальні соціологічні теорії, конкретно-соціологічний аналіз.
4. Теоретична та прикладна соціологія.
5. Місце соціології в системі суспільних і гуманітарних наук: соціологія та філософія; соціологія та історія; соціологія та психологія.
6. Зміст і призначення конкретно-соціологічних досліджень.
7. Різновиди конкретно-соціологічних досліджень.
8. Методологічний і процедурний розділи програми соціологічного дослідження.
9. Методи збору соціологічної інформації – спостереження, аналіз документів, соціальний експеримент, опитування.
10. Різновиди опитування.
11. Вимоги до соціологічної анкети, її структура, класифікація запитань у соціологічній анкеті.
12. Суспільство як об'єкт соціологічного аналізу. Ознаки суспільства.
13. Історичні типи суспільства – традиційне, індустріальне, постіндустріальне.
14. Типологія суспільства Ф. Тьоніса і К. Поппера.
15. Різноманітні підходи щодо природи розвитку суспільства (лінійний розвиток, циклічний розвиток, нелінійний розвиток).
16. Соціальні групи: сутність і класифікація.
17. Соціальні інститути: функції, структура, види. Феномен інституціоналізації.
18. Типи стратифікаційних структур. Теорії соціальної стратифікації (К. Маркс, М. Вебер та інші).
19. Поняття соціального статусу. Вроджені, приписані та набуті статуси.
20. Поняття соціальної ролі.
21. Соціальні норми, що визначають параметри рольової поведінки. Моральні, релігійні, юридичні, традиційні норми.
22. Маргінальність як соціальне явище: сутність і причини. Маргінальний статус та фактори його утворення.
23. Сутність соціальної мобільності, її канали і динаміка.
24. Горизонтальна і вертикальна, висхідна і низхідна, індивідуальна та колективна соціальна мобільність.
25. Соціальна мобільність в системі соціальної роботи. Соціальна робота як канал вертикальної мобільності.

26. Інтрагенераційна та інтергенераційна мобільність у сучасному суспільстві.
27. Особистість як об'єкт соціологічного аналізу.
28. Співвідношення понять “людина”, “індивід”, “особистість”, “індивідуальність”.
29. Структури особистості: біологічна, психологічна, соціальна. Біологічні та психогенні елементи особи.
30. Специфіка соціальної структури особистості та її елементи: потреби, інтереси, цінності, установки.
31. Особа як система соціальних статусів та ролей. Визначення соціальної ролі. Рольовий набір. Рольовий конфлікт.
32. Типологія особистості. Ідеальний, модальний, базисний типи особистості. Співвідношення ідеального, нормативного і реального типів.
33. Соціалізація особистості. Культура як вагомий чинник соціалізації особи. Рівні, фази, етапи, стадії соціалізації.
34. Поняття «кризи» як етапу в житті дорослої людини.
35. Стадії життєвого циклу людини в концепції Е. Еріксона.
36. Агенти соціалізації та їх роль у формуванні особистості. Відмінності у соціалізації дітей та дорослих.
37. Ресоціалізація та десоціалізація особистості.
38. Психоеаналітична концепція З. Фрейда. Базові інстинкти поведінки людини. Поняття сублімації.
39. Трьохелементна теорія „дзеркального Я” Ч. Кулі.
40. Теорія соціальної інтеракції Дж. Міда та стадії соціалізації.
41. Теорії когнітивного розвитку особи Ж. Піаже.
42. Теорія соціалізації Л. Колберга.
43. Соціальна типологія характерів за Е. Фроммом.
45. Культура як соціальний феномен. Соціальні функції культури, її сфери прояву та роль у суспільстві.
46. Основні елементи культури: мова, цінності, соціальні норми, складні зразки поведінки, символи. Матеріальна і духовна культура.
47. Культурні універсалії.
48. Форми культури: елітарна, народна, масова, екранна (віртуальна).
49. Види культури: загальнолюдська культура, домінуюча суперкультура, субкультура, контркультура, девіантна культура, особистісна культура.
50. Етноцентризм, культурний релятивізм.
51. Субкультура, її форми, види та складові. Феномен професійних субкультур.
52. Сучасні молодіжні субкультури. Взаємозв'язок між субкультурою, контркультурою та девіантною культурою.
53. Специфіка соціальної поведінки. Тлумачення сутності соціальної поведінки представниками психологічного напрямку в соціології.
54. Особова, між особова, групова, між групова поведінка.
55. Соціальні норми як регулятор соціальної поведінки. Соціальні норми й санкції – формальні та неформальні.
56. Система соціального контролю, його основні види та методи. Ізоляція, обособлення, реабілітація.

57. Конформізм і девіація. Три компоненти девіації. Основні підходи до аналізу причин девіантної поведінки.
58. Біологічні концепції девіації Ч. Ломброзо, У. Шелдона.
59. Психологічна теорія девіантної поведінки З. Фрейда.
60. Соціологічні теорії девіації. Теорія аномії Е. Дюркгейма. Теорія стигматизації Г. Беккера. Концепція Р. Мертона про типи девіантної поведінки.
61. Соціологія конфлікту і конфліктологія.
62. Соціологічні пояснення природи конфлікту: Г. Зіммель, К. Маркс, Р. Даррендорф, Л. Козер, Д. Белл, Т. Парсонс.
63. Види, структура, стадії соціального конфлікту, його об'єкт і предмет. Учасники конфлікту та їх ролі в ньому.
64. Функції соціального конфлікту. Шляхи вирішення соціального конфлікту.
65. „Сім'я” і „шлюб”: сутнісне розмежування двох понять. Мікро- і макрорівні дослідження сім'ї.
66. Історична еволюція і розвиток сімейно-шлюбних відносин: дискусіні питання.
67. Різновиди сім'ї і шлюбу. Сімейний цикл, соціальні функції сім'ї.
68. Особливості сім'ї та шлюбу у сучасному суспільстві, її соціальні проблеми, соціальна політика підтримки сім'ї.
69. Основний фокус вивчення сфер медицини та соціальної роботи соціологією.
70. Соціальне конструювання хвороби і медичного знання. Соціальна нерівність у „доступі до здоров'я”.
71. Соціологічне значення понять «здоров'я» та «хвороба» та етапи їх становлення.
72. Соціологічне значення понять „спосіб життя” і „якість життя”.
73. Основні соціальні причини захворювань. Соціальні фактори захворювань.
74. Моделі медицини: «гіппократівська модель медицини», «саморегулятивно-профілактична модель».

4. ПОЛІТИКА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

Силабус та сам процес викладання дисципліни враховує можливість повноцінного залучення здобувачів освіти з особливими освітніми потребами. Кафедра філософії – це простір, вільний від будь-якої дискримінації, дружній до осіб з особливими освітніми потребами.

Академічні очікування від студентів/-ок. Вимоги до курсу

Очікується, що студенти та студентки відвідуватимуть всі лекційні та практичні заняття. Якщо вони пропустили заняття, необхідно відпрацювати його. Відпрацювання відбувається онлайн та/або оффлайн згідно «Положення про порядок відпрацювання студентами Харківського національного медичного університету навчальних занять» та відповідно до графіку прийому відпрацювань, розміщеному на інформаційному стенді кафедри / на сторінці кафедри на платформі Moodle.

Письмові та домашні завдання треба виконувати повністю та вчасно, якщо у студентів/-ок виникають запитання, можна звернутися до викладача особисто або за електронною поштою, яку викладач/-ка надасть на першому практичному занятті.

Під час **лекційного заняття** студентам та студенткам рекомендовано вести конспект заняття та зберігати достатній рівень тиші. Ставити питання до лектора/-ки – це абсолютно нормально.

Практичні заняття

Активна участь під час обговорення, студенти/-ки мають бути готовими детально розбиратися в матеріалі, ставити запитання, висловлювати свою точку зору, дискутувати. Під час дискусії важливі:

- повага до колег,
- толерантність до інших та їхнього досвіду,
- сприйнятливність та неупередженість,
- здатність не погоджуватися з думкою, але шанувати особистість опонента/-ки,
- ретельна аргументація своєї думки та сміливість змінювати свою позицію під впливом доказів,
- я-висловлювання, коли людина уникає непотрібних узагальнювань, описує свої почуття і формулює свої побажання з опорою на власні думки і емоції,
- обов'язкове знайомство з першоджерелами.

Вітається творчий підхід у різних його проявах. Від студентів/-ок очікується зацікавленість участю у міських, всеукраїнських та міжнародних конференціях, конкурсах та інших заходах з предметного профілю.

Охорона праці

На першому занятті з курсу буде роз'яснено основні принципи охорони праці шляхом проведення відповідного інструктажу. Очікується, що кожен та кожна повинні знати, де найближчий до аудиторії евакуаційний вихід, де знаходиться вогнегасник, як їм користуватися тощо.

Поведінка в аудиторії. Основні «так» і «ні»

Студентству важливо дотримуватися правил належної поведінки в університеті. Ці правила є загальними для всіх, вони стосуються також і всього професорсько-викладацького складу та співробітників/-ць, і принципово не відрізняються від загальноприйнятих норм.

Під час занять дозволяється:

- залишати аудиторію на короткий час за потреби та за дозволом викладача (так само в онлайні);
- пити безалкогольні напої;
- фотографувати слайди презентацій;
- брати активну участь у ході заняття (див. Академічні очікування від студенток/-ів).

заборонено:

- їсти (за виключенням осіб, особливий медичний стан яких потребує іншого – в цьому випадку необхідне медичне підтвердження);
- палити, вживати алкогольні і навіть слабоалкогольні напої або наркотичні засоби;
- нецензурно висловлюватися або вживати слова, які ображають честь і гідність колег та професорсько-викладацького складу;
- грати в азартні ігри;
- наносити шкоду матеріально-технічній базі університету (псувати інвентар, обладнання; меблі, стіни, підлоги, засмічувати приміщення і території);
- галасувати, кричати або прослуховувати гучну музику під час занять.

Порядок інформування про зміни у силабусі. Викладач зобов'язаний проінформувати студентство про зміни, внесені до силабусу. Оновлений силабус розміщується на офіційному сайті університету відповідно до встановленого порядку.

5. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Навчання в рамках дисципліни відбувається згідно Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин в Харківському національному медичному університеті (див. http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog_ad_etyka_text.pdf). Усі факти порушення академічної доброчесності як з боку студента, так і з боку викладача можуть бути винесені на розгляд Комісії з академічної доброчесності, етики та управління конфліктами (див. http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog_komis_ad_text.pdf).

Кафедра філософії підтримує нульову толерантність до плагіату. Від студентів та студенток очікується бажання постійно підвищувати власну обізнаність в академічному письмі. На перших заняттях проводитимуться інформаційні заходи щодо того, що саме вважати плагіатом та як коректно здійснювати дослідницько-науковий пошук. Використання електронних гаджетів допускається виключно в навчальних цілях і з дозволу викладача.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова:

1. Загальна соціологія: [хрестоматія] / концепція, упоряд., перекл. А. В. Фурман, В. С. Біскуп, О. С. Морщакова. Київ : Видавництво Ліра-К, 2019. 354 с.
2. Толстов І. В., Даніл'ян В. О. Соціологія: Навч. посібник. Харків: УкрДУЗТ, 2018. 284 с.
3. Рожанська Н. В. Загальна соціологічна теорія : навч. посіб. / Н. В. Рожанська, О. М. Дрожанова, О. А. Онофрійчук за наук. ред. І. А. Мейжис, В. Л. Гавелі. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. 336 с.

4. Рущенко І.П. Загальна соціологія. Підручник. Харків, Видавництво Нац. ун-ту внутрішніх справ., 2009.
5. Ю. С. Сіда, О. А. Марущенко Соціологія та медична соціологія. Навчально-методичний посібник. Х.: ХНМУ, 2012. 140 с.

Допоміжна:

1. Лукашевич М. Соціологія : Загальний курс: Підручник/ Микола Лукашевич, Микола Туленков,; . -К.: Каравела, 2011. – 407 с.
2. Кузьменко Т. М. Соціологія. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 320 с.
3. Соціологія : навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів – 2-ге вид., доопр., доп / за заг. ред. В.І.Докаша. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2012. – 448 с. ISBN 966-423-153-1.

7. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Посилання на сторінку освітнього компоненту в MOODLE:

<http://distance.knmu.edu.ua/course/view.php?id=4330>

8. ІНШЕ

Корисні посилання:

Положення про запобігання, попередження та врегулювання випадків, пов'язаних із сексуальними домаганнями і дискримінацією у ХНМУ

http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog-sex.doc

Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин в Харківському національному медичному університеті

http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog_ad_etyka_text.pdf

Порядок проведення занять з поглибленого вивчення студентами Харківського національного медичного університету окремих дисциплін понад обсяг навчального плану

http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/nak-poriad-pogl-vyv-dysc.docx

Положення про Комісію з академічної доброчесності, етики та управління конфліктами

ХНМУ

http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog_komis_ad_text.pdf

Положення про визнання результатів неформальної освіти в Харківському національному медичному університеті

http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog_neform_osv.pdf

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА:

http://www.knmu.kharkov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=7108%3A2021-03-10-14-08-02&catid=12%3A2011-05-10-07-16-32&Itemid=33&lang=uk

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ:

http://www.knmu.kharkov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2520%3A2015-04-30-08-10-46&catid=20%3A2011-05-17-09-30-17&Itemid=40&lang=uk

http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/kodex_AD.docx

<http://www.alexandria.org.ua/>

<http://www.gumer.info/>

<http://yanko.lib.ru/>

<http://www.lib.ua-ru.net/>

<https://uk.wikipedia.org>

<https://scholar.google.com.ua>